

Finlandswedish online – en webbkurs i svenska för invandrare i Finland

Helga Hilmisdóttir

I denna artikel presenterar jag den webbaserade språkinlärningsmiljön Finlandswedish Online (=FSO). FSO består av sex kurser i svenska som främmande språk och målgruppen är främst invandrare i Finland. Den första delen vänder sig till nybörjare (A1) och den sista till språkanvändare på en avancerad nivå (C1). Var enskild kurs består av skrivna texter, ljudfiler, audiovisuellt material och interaktiva övningar. Pedagogiskt sett ligger huvudbetoningen på inlärnigen av finlandssvenskans centrala ordförråd och vanliga kommunikativa mönster samt utvecklingen av inläraernas läs- och hörförståelse. Språket som används i texterna representerar modernt finlandssvenskt standardspråk.

Bakgrund: Svensk integrering i det tvåspråkiga Finland

Antalet första generationens invandrare i Finland har ökat stadigt de senaste tjugo åren. Enligt Statistikcentralens uppgifter rör det sig omkring 260 000 invandrare år 2013 eller 5 procent av landets befolkning (2014a). Samma år kom det 32 000 nyanlända invandrare till Finland för att bosätta sig. Året var ett rekordår för invandring i Finland och allt pekar på att utvecklingen kommer att fortsätta i samma riktning.

När invandrare kommer till Finland och inleder sin integrationsprocess har de enligt lagen två olika alternativ: de kan antingen välja en finsk eller en svensk integrationsväg. Invandrarna väljer sitt integrationsspråk i samråd med en integrationsrådgivare. Vid valet mellan svenska och finska tar man i beaktande vilka språk som används i invandrarnas omgivning under integrationsprocessen och vilka planer de har för bosättning och yrkeskarriär i framtiden. De invandrare som bosätter sig i finska eller finskdominerande kommuner går oftast en integreringsutbildning som har det som mål att lära dem att fungera ute i samhället på finska. Invandrare som bosätter sig i enspråkigt svenska kommuner eller i tvåspråkiga kommuner där majoriteten har svenska som modersmål integreras däremot oftast på svenska. Uppskattningsvis rör det sig om cirka 3 700 individer för året 2013 (cirka 11 procent av alla invandrare) och enligt alla prognoser kommer antalet att öka (Helander 2015, s. 122–127).

Med tanke på den ökade invandringen är det helt klart att invandrarnas språkval kommer att påverka svenskans ställning i enspråkiga och tvåspråki-

ga kommuner. Redan i mars 2014 översteg antalet personer med främmande språk som modersmål antalet personer med svenska som modersmål (Statistikcentralen 2014b). Forskning har dock visat att en stor del av invandrarna är mycket intresserade av att lära sig svenska. Creutz & Helander (2012, s. 48) uppskattar att cirka 54 procent av alla invandrare i svensk- och tvåspråkiga kommuner vill lära sig båda inhemska språken.

Orsaken till det stora intresset för svenska i finskdominerade kommuner är många. Svenskan anses vara ett lättare språk att lära sig och således en snabbare väg ut i samhället när man först kommer till landet. Speciellt gäller detta för dem som redan kan ett annat europeiskt språk (Teikari 2015, s. 28–29; Creutz & Helander 2012, s. 41). Kunskaper i svenska anses också kunna ge ökade chanser på arbetsmarknaden och underlätta kommunikationen med övriga Norden och Europa (Teikari 2015, s. 31; Creutz & Helander 2012, s. 43).

Trots det stora intresset för det svenska språket i Finland är utbudet på kurser i svenska relativt litet. I huvudstadsområdet och andra tätområden finns det ofta bra utbud på kurser för nybörjare men för dem som bor i små kommuner eller för dem som redan är på en avancerad nivå är möjligheterna få. Färskta rapporter visar att det finns ett klart behov av att utveckla nya flexibla metoder och verktyg för inläring av svenska som främmande språk (von Etter 2013; Helander 2015). För att möta dessa behov har Helsingfors universitet och Islands universitet inlett ett samarbete kring webbkursen *Finlandsswedish online*.

Finlandsswedish online 1–6

Projektet *Finlandsswedish online* är ett treårigt projekt som leds av Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet. Syftet med projektet är att skapa webbkurser för invandrare som vill lära sig att kommunicera på svenska i Finland. Kurserna ger även en introduktion till den finländska kulturen och samhällslivet.

Finlandsswedish Online (= FSO) består av sex olika kurser från nybörjarnivå till kurser på avancerad nivå. Arbetet med den första kursen FSO 1 inleddes våren 2016 och den kommer att öppnas hösten 2017. Den sista kursen planeras vara färdig våren 2019. Kursernas uppbyggnad baseras på den Europeiska språkpreferensramen (Council of Europe, 2001). Tabell 1 visar hur kurserna delas in i olika teman och vilka texttyper varje kurs inkluderar:

Kurs	Nivå	Innehåll/teman	Texttyper
FSO 1	A1	vardagliga situationer: i butiken, på jobbet, på café, på bio	dialoger
FSO 2	A2	vardagliga rutiner, arbete, livsstil, hobbyn, planering, känslor och smak	dialoger, menyer, tidtabeller, reklam, korta faktatexter, e-post, korta meddelanden
FSO 3	B1	historia, berättelser, intriger i film/bok, reseskildringar	utdrag ur böcker, filmklipp, brukstexter, tidningstexter, teveinslag, instruktioner
FSO 4	B1-B2	aktuella händelser	brukstexter, tidningsartiklar, nyhetsinslag, filmklipp.
FSO 5	B2	samhällsfrågor, historia, film, musik	längre sammanhängande texter, brukstexter från myndigheter, skönlitteratur
FSO 6	B2-C1	samhällsfrågor, historia, kulturhistoria	föreläsningar, vetenskapliga texter, debatt, skönlitteratur

Tabell 1: FSO:s uppbyggnad och innehåll

Som tabellen visar fokuserar den första kursen på samtal som äger rum i vardagliga situationer: grannar träffas ute i trappan, någon går ut och handlar eller dricker kaffe på sin arbetsplats och två vänner går på bio. Tanken är att språkinläraren snabbt ska kunna börja använda språket i okomplicerade, rutinmässiga och familjära situationer. Texterna blir sedan stegvis svårare och behandlar mer abstrakta fenomen. Efter FSO 3 ska språkinlärarna kunna behärska ett mera komplicerat språk och t.ex. kunna berätta om intrigen i en bok eller film de har sett (B1). Efter att ha gått igenom alla sex kurserna ska språkinlärarna sedan kunna följa med en föreläsning på universitetsnivå eller en tevedebatt. Invandrare i Finland som väljer den svenska integrationsvägen måste uppnå nivå B1 vilket betyder att de bör åtminstone avlägga de tre första kurserna.

FSO kan användas både för självständiga studier och lärarledda kurser. Kursen är gratis och öppen för alla, oavsett var i världen man bor. Således har de potentiella användarna en mycket varierande språklig bakgrund. Därför är det viktigt att instruktionerna är enkla och lätta att förstå. I stället för att använda förklaringar på engelska strävar FSO efter att använda bildmaterial och länkar till nätordböcker och andra språkliga resurser. Det är viktigt att språkinläraren som sitter och jobbar ensam inte fastnar i någon övning på grund av att uppgifterna var för svåra eller instruktionerna för otydliga.

Kursens upplägg

Varje kurs delas in i sex olika teman som har valts av projektets arbetsgrupp. Förutom att vara en språkkurs fungerar nämligen FSO även som en introduk-

tion till den finländska kulturen. Som exempel har vi i FSO 1 valt att låta ett kapitel äga rum på ett bibliotek för att visa bibliotekens sociala roll i samhället. Ett bibliotek är inte bara ett ställe där man kan låna böcker på olika språk. Många bibliotek ha arbetsrum, läsesalar, tidningsrum och datasalar och på biblioteket ordnas det sagostunder för barn, höguppläsningskvällar, författarkvällar och språkcaféer där man kan öva sina kunskaper i svenska eller finska. Detta kan man visa i enkla dialoger, bl.a. genom att låta huvudpersonerna besöka ett bibliotek och låta dem skaffa sig ett bibliotekskort. Man kan få fram mycket information genom att välja vilka teman man tar upp på kursen och vilka miljöer som står i fokus. Därför är det viktigt att arbetsgruppen tillsammans diskuterar och planerar kursens innehåll innan det egentliga arbetet inleds. Andra teman som vi har diskuterat för senare kurser är Vintermörkret (och vad man kan göra på vintern), I skogen och En resa till Borgå.

Inom varje tema behandlas ett antal texter som också finns som videoinspelningar eller ljudfiler. Bild 1 visar ett samtal ur FSO 1:

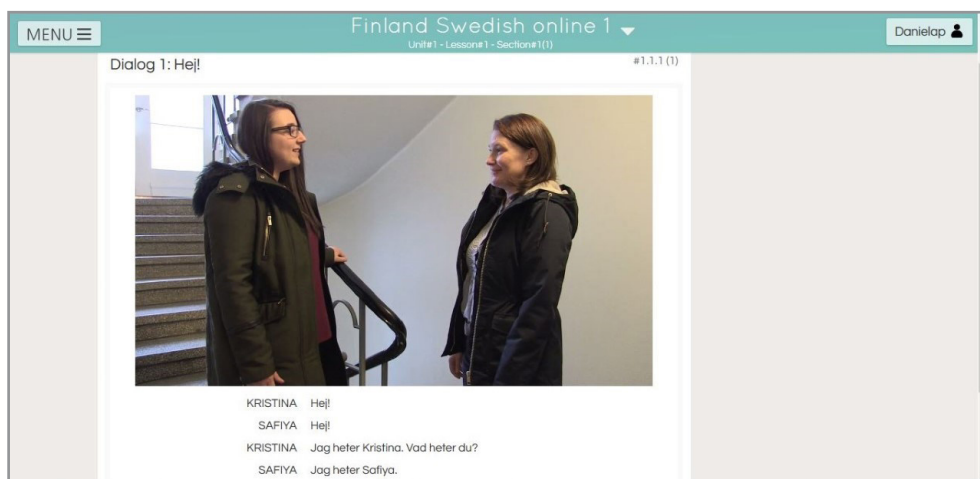

Bild 1: Dialog 1 från Finlandswedish online 1

Temat för kapitel 1 är ”den första träffen”. I kapitlet möter vi huvudpersonen Safiya från Libanon och hennes finlandssvenska granne Kristina. Dialogen som visas på bild 1 visar deras första möte i trappuppgången. Syftet är att språkinlärarna ska lära sig hur man hälsar på en människa som man träffar för första gången. Vi vill också att dialogerna ska vara naturliga samtidigt som de inte får vara för komplicerade för en nybörjare. Språkinlärarna kan lyssna på inspelningarna så ofta de vill och på det sättet har de en möjlighet att öva hälsningsfraserna själva.

Efter varje dialog kommer sedan några stycken interaktiva uppgifter som övar samma ordförråd. Övningar fokuserar på ordförrådet, läs- och hörförståelse och grammatik. I dessa övningar får studenten t.ex. fylla i tomrader, svara på flervalsfrågor, para ihop olika alternativ eller dra och släppa ord i rätt ordning. Bild 2 visar ett exempel på en luckövning där språkinlärarna ska skriva in rätta personpronomen i tomraderna:

Bild 2: Luckövning som fokuserar på personpronomen

Bild 3 visar ett exempel på en övning där studenten ska dra och släppa namnet på veckodagarna så att de kommer i rätt ordning:

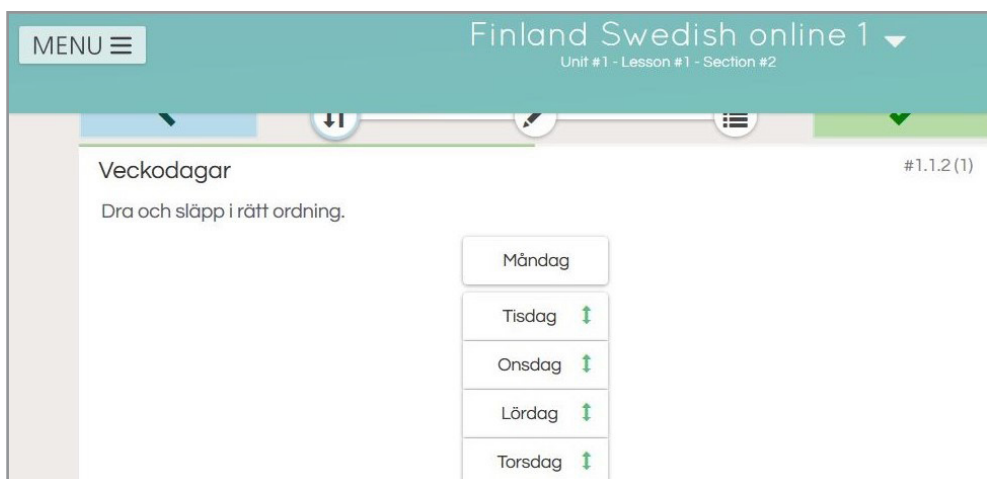

Bild 3: Dra och släpp-övning som fokuserar på veckodagarna

FSO:s första kurser fokuserar mycket på talspråk och vardaglig interaktion men när språkinlärarna kommer fram till kurs tre blir det mer skriftspråk och formellt språkbruk. Alla kurserna kommer dock att lägga stor vikt vid hör-förståelse eftersom kopplingen mellan text och ljud är webbens stora fördel. När språkinlärarna börjar arbeta med mera avancerade kurser får de lyssna på svårare texter: nyhetsuppläsningar, högläsning av skönlitteratur, teveinslag, filmsnuttar och akademiska föreläsningar.

För en invandrare som lär sig svenska i Finland är det viktigt att språket de lär sig motsvarar det som de hör ute i samhället. I FSO 1 presenterar vi ett ordförråd som af Hällström-Reijonen (2010, s. 15) kallar för finlandssvenskt riksspråk. Det betyder att vi undviker dialektala uttryck, slang och helsingforsjargong. Ett sådant ordförråd kommer eventuellt att presenteras i ett senare skede när språkinlärarna har tillräcklig kunskap för att lära sig mera om social och regional variation.

Finlandismer

En av de centrala frågorna som arbetsgruppen har diskuterat på sina redaktionsmöten är hur vi ska förhålla oss till de så kallade finlandismerna. Enligt af Hällström och Reijonen (2012, s. 79) är finlandism ”ett ord, en fras eller en struktur som bara används i finlandssvenska samt finlandssvenska regionalspråk eller som i dem används i en annan betydelse än i svenskan i Sverige.” När man inom den finländska språkvården diskuterar användningen av finlandismer brukar man oftast ta utgångspunkt i modersmålstalare. Reuter (2014) skriver bl.a. att man som finlandssvensk ska göra en skillnad på ord som man passivt förstår och de som man väljer att använda i sitt eget språk. När det gäller nybörjare i svenska kan man förstås inte ställa sådana krav. Nybörjare i svenska har inte ett sådant ordförråd att de kan välja ord från olika register för att anpassa sig till olika talare. Som läromedelsutvecklare måste man bestämma vilka ord som är de viktigaste och bör prioriteras i början av studierna. Man måste lära ut de ord som man tror att språkinlärarna kommer att behöva ute i samhället, både passivt och aktivt. En nybörjare i svenska som besöker ett café i Finland kommer t.ex. antagligen att stöta på ordet *semla* som i Sverige betyder ’fastlagsbulle’ men som har fått en semantisk förskjutning i finlandssvenska och fått betydelsen ’småfranska’ (af Hällström-Reijonen 2012, s. 80). Substantivet *semla* har blivit så pass etablerat i finlandssvenska att ett annat ord som *småfranska* eller *fralla* skulle kunna skapa missförstånd eller kännas fel i Svenskfinland. Cafébesökare som vill betala räkningen skulle eventuellt också kunna bli tillfrågade om de vill betala *skilt* ’var för sig’. I det fallet är finlandssvenska modersmålstalare inte lika ense om vad som är rätt

och då har vi valt att vara försiktiga och valt den varianten som också är gångbar i Sverige, dvs. att man betalar *var för sig*.

Efter att ha arbetat med den första kursen har arbetsgruppen bestämt att varje finlandism kräver en egen diskussion och att vi fattar våra beslut från fall till fall. Språket ska vara användbart och låta naturligt i finlandssvenska sammanhang men vi vill inte i onödan lära ut ord och fraser som finlandssvenskarna själva är oense om.

Uttal och den multimodala texten

En av de stora fördelarna med en språkkurs på webben är de möjligheter som den multimodala hypertexten kan ge oss. När språkinlärare studerar svenska med FSO kan de läsa ett ord, en text eller en dialog på skärmen samtidigt som de kan klicka fram en ljud- eller videofil som de lyssnar på så ofta de vill. Men eftersom vi vill att undervisningsmaterialet ska lämpa sig för språkinlärare som bor i olika delar av landet är det viktigt att uppläsarna och skådespelarna också representerar olika regioner. När vi spelade in FSO 1 funderade vi mycket på vilka språkvarianter vi ville att skulle höras i dialogerna. Vi kom fram till att vi ville helst att språkinlärarna fick höra olika uttalsvarianter av svenskan. Vi ville inkludera österbottningar, helsingforsare, finnar som talar svenska, sverigesvenskar och invandrare.

När vi spelade in dialoger bad vi skådespelarna och uppläsarna att använda sitt eget vardagliga språk och att inte använda ett skriftspråksnära uttal. I samtalen uttalas t.ex. verbet *är* som *e* [e:] och ord som *inte* och *skulle* som i finlandssvenskan ofta uttalas kortstavigt som *int* och *sku*. De svaga verbens preteritumformer har skådespelarna också uttalat så som har varit naturligt för dem. I finlandssvenskan har preteritumändelsen en tendens att försvinna så att preteritumformen blir identisk med infinitivet. *Jag simmade igår* uttalas då som *jag simma igår*. Vad gäller personpronomenet *de/dem* så har skådespelarna använt det uttal de har vuxit upp med. De som kommer från södra Finland uttalar pronomenet oftast som *dom* medan österbottningar tenderar att använda uttalsformerna *di* och *dem* (Reuter 2014, s. 56). För nybörjare i svenska kan det vara förvirrande att ett så frekvent ord inte uttalas på samma sätt men samtidigt är det viktigt för dem att redan i början lära sig att förstå de olika formerna. Genom att använda de möjligheter som den digitala plattformen ger oss får språkinlärarna se den skrivna formen på skärmen samtidigt som de kan lyssna på ordens uttal.

Avslutning

I denna artikel har jag presenterat den webbaserade språkinlärningsmiljön *Finlandswedish online* som utarbetas av Helsingfors universitet i samarbete med Islands universitet. Kursen öppnades för allmänheten i hösten 2017. Allt pekar på att det finns ett stort intresse för det svenska språket bland invandrare i Finland och genom att ge dem tillgång till gratis undervisningsmaterial på nätet skapar vi en öppning för dem in i det finlandssvenska samhället och den nordiska gemenskapen. Förhoppningsvis kan kurserna även användas av finnar och andra nordbor som vill öva sig att lyssna på finlandssvenskt uttal.

Summary

The article presents a webbased course in Swedish for immigrants living in Finland: Finlandswedish Online. The course is open and free and contains six different courses for beginners and advanced students (A1-C1). The main focus of the course is reading and listening comprehension and the building of the vocabulary. Each course is divided into six different units that deal with specific themes such as Beginning a new job, A visit to the library or Winter darkness. Each theme consist of texts which are supported with audiofiles or videos and followed by interactive exercises. Besides focusing on language, Finlandswedish online also gives an introduction to the Finnish society and the Finnish way of living.

Helga Hilmisdóttir är forskare vid Árni Magnússon institutet i isländska studier och docent i nordiska språk vid Helsingfors Universitet.

Källförteckning

Council of Europe, 2001: Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Language Policy Unit, Strasbourg. Cambridge university Press.

Creutz, Karin och Mika Helander, 2012: Via svenska – den svenskspråkiga integrationsvägen. Magma studie 1/2012. Finlands svenska tankesmedja Magma, Helsingfors.

von Etter, Marion. 2014. Mot en större mångfald – kartläggning om breddad rekrytering och integrering av examensstudenter med utländsk bakgrund till den svenskspråkiga undervisningen vid Helsingfors universitet och till

Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Helsingfors universitetsförvaltnings publikationer. Rapporter och utredningar nr 89.

Helander, Mika, 2015: Kan vi stå till tjänst – integration på svenska i Finland. Helsingfors: Svenska kulturfonden. http://www.kulturfonden.fi/wp-content/uploads/2016/01/Kan_vi_sta_till_tjanst_mika_helander_webb.pdf

af Hällström-Reijonen, Charlotta, 2012: Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag. Doktorsavhandling vid Helsingfors universitet. Helsingfors: Nordica Helsingensia 28.

Teikari, Tiina Karoliina, 2014: Svenska som ett alternativt integrationsspråk – en empirisk studie om invandrare i Helsingforsregionen som integrerats på svenska. En opublicerad pro gradu-avhandling i nordiska språk vid Helsingfors universitet.

Reuter, Mikael, 2014: *Så här ska det låta – Om finlandssvenska och språkriktighet*. Helsingfors: Scriptum.

Statistikcentralen 2014a. Hämtat 27.9.2016. http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak_2013_02_2014-12-10_tie_001_fi.html

Statistikcentralen 2014b. Hämtat 14.11.2016. http://www.stat.fi/til/vamuu/2014/03/vamuu_2014_03_2014-04-24_tie_001_sv.html

Stickord: finlandssvenska, integrering, språkinläring, webbkurs

Bibliografiske oplysninger

Helga Hilmisdóttir, 2017: Finlandswedish online – en webbkurs i svenska för invandrare i Finland. I: Torbjørg Breivik (red.). *Sprog i Norden 2017*, s. 30-38. <https://tidsskrift.dk/sin/index>

©Forfatterne og Netværket for sprognævnene i Norden
